

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่สองประเด็นหลัก คือ ภาคเมือง (Urban Sector) และภาคชนบท (Rural Sector) และที่เป็นปัญหาที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยตระหนัก และให้ความสำคัญที่จะต้องดำเนินการแก้ปัญหาเป็นการเร่งด่วนคือ ภาคชนบทซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศและมีประชากรอยู่หนาแน่น ในการศึกษาแนวทางการเปลี่ยนแปลง แนวทางการพัฒนา และทางเลือกเพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่างๆจะต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญพื้นที่ชนบทเช่นเดียวกับภาคเมืองหรือภาพรวมทั้งประเทศ (วิโรจน์ สารรัตนะ ,2535:21) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายการพัฒนาชนบทขึ้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทโดยเฉพาะได้กำหนดวิธีดำเนินการโดยระดมกำลังจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นฐานที่ประชาชนประสบในขณะนั้นมี 3 ประการคือ ความยากจน ไร้ศักยภาพใช้เงิน และความรู้หนังสือ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้เทียบเท่าเคียงไหล่กับอารยประเทศได้ รัฐบาลในสมัย ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ย้ำเสมอว่า ถ้าแก้ปัญหาความยากจนได้ แก้ปัญหาของหมู่บ้านได้ ก็สามารถแก้ปัญหาประเทศได้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับชนบท โดยกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาชนบทที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนหรือพัฒนาจิตใจ โดยเน้นที่การสร้างคนก่อนการสร้างงาน (ไสว พรหมณี, 2529: 11-12) รัฐบาลได้มอบหมายให้แต่ละกระทรวงจัดเจ้าหน้าที่เพื่อรับผิดชอบจัดทำโครงการและจัดกิจกรรมที่สนองตอบความต้องการของชุมชนและสนองนโยบายการพัฒนาชนบท ตั้งแต่ระดับกระทรวงจนถึงระดับท้องถิ่นในรูปแบบกรรมการ ที่เรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) โดยให้ทุกหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นร่วมเป็นคณะทำงาน เน้นที่การประสานงานและให้ความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ คิดวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบทของตน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้หน่วยงานของ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย

รัฐบาลได้กำหนดหลักการสำคัญของการพัฒนาชนบท ดังนี้คือ การพัฒนากลุ่มคนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ยากจน และค้อยโอกาสให้มีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีขีดความสามารถในการพัฒนาตัวเองได้สูงขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างโอกาสและใช้โอกาสของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เพื่อให้สามารถช่วยตัวเองได้ การพัฒนาชนบทรัฐบาลเริ่มประกาศเป็นนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525) เป็นต้นมา โดยได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย (พื้นที่ที่ประสบกับปัญหาความยากจน มีโรคภัยไข้เจ็บและมีผู้ไม่รู้หนังสืออยู่หนาแน่น) จำนวน 38 จังหวัด 288 อำเภอ และ 12,555 หมู่บ้าน ควบคู่ไปกับการพัฒนาชนบทในพื้นที่ทั่วไป ทั้งนี้ได้มีการบริหารงานพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. ที่เน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้ขยายขอบเขตของการแก้ปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 72 จังหวัด พร้อมกับเพิ่มความพยายามในการมุ่งพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในชนบท โดยให้ความสำคัญการกระจายการผลิตและการตลาด การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในชนบทมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว และประกอบกับเศรษฐกิจโลก อื้ออานวยต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้มีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในชนบทหลายประการ กล่าวคือ

1. โครงสร้างสังคมไทยจะเปลี่ยนจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โดยชุมชนเมืองมีแนวโน้มเติบโตกลายเป็นฐานการผลิตและการจ้างงานทางด้านอุตสาหกรรมและบริการ ในขณะที่ชนบทมีการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ครัวเรือนในชนบทมีกลุ่มผู้สูงอายุและเด็กมากขึ้น โยงไปสู่ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ครอบครัวขาดความอบอุ่น ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของชุมชนชนบทก็เปลี่ยนไปด้วย

2. โครงสร้างการผลิตในชนบทจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการกระจายการผลิตไปสู่การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการผลิตในลักษณะธุรกิจครบวงจรมากขึ้น ขณะเดียวกันในชนบทขาดที่ทำกินทำให้มีการบุกรุกในพื้นที่เขตป่าสงวน เป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในชนบทเสื่อมโทรมลง

3. โครงสร้างการกระจายรายได้ทำให้มองเห็นความแตกต่างระหว่าง คนรวยกับคนจนเด่นชัดขึ้น จากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนทั้งประเทศ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และ

ข้อมูลจากมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับ 7 ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักที่จะรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ให้อยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินการคลังของประเทศ โดยเน้นลักษณะของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศให้เอื้ออำนวยต่อการกระจายรายได้ และการกระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ตลอดจนให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหา ที่เป็นผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม ซึ่งต้องเข้ามาประสานกับการพัฒนาชนบทในระบบกชช. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท (ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ , ม.ป.พ. : 1-3)

สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (ม.ป.พ. : 230-231) ได้ให้แนวคิดและกล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาคน (Human Resource Development) ถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชนบทเจริญขึ้นได้ ดังนั้นถ้าจะพัฒนาชนบทให้ก้าวหน้า รัฐจำเป็นต้องทำการพัฒนาเกษตรกรผู้ผลิต หรือประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชนบทให้มีความรู้ความสามารถดีเสียก่อนที่จะพัฒนาคนให้ดีขึ้นนั้นมามีวิธีการคือ วิธีการแรกได้แก่ การให้การศึกษาและการอบรมที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เขาเกิดความคิดอ่านและทักษะในการครองชีพ สามารถสื่อสารกับคนอื่น เพื่อช่วยเหลือตนเองให้อยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้โดยไม่เสียเปรียบ วิธีการที่สองได้แก่ การพัฒนาให้ประชาชนชาวชนบทได้รู้จักหน้าที่ของตัวเอง มีจิตสำนึกในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์รู้จักช่วยตนเอง รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น วิธีการที่สามได้แก่ การพัฒนาสุขภาพอนามัยและจิตใจให้สมบูรณ์ โดยเห็นว่าเมื่อชาวชนบทมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ดี เขาสามารถจะดำรงชีพได้อย่างเข้มแข็ง และลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลอันเป็นปัจจัยทำให้เขายากจน การพัฒนาชนบทโดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นวิธีการที่ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ มีจุดเน้นการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนวัยเรียนและการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้กับเยาวชนไทยที่เติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โกวิท วรพิพัฒน์ และ บุญสม นาวานุเคราะห์ (2526:513) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทไว้ว่า หลักการพัฒนาชนบทในด้านการศึกษา

มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลหรือประชาชนในชนบทเป็นสำคัญ และลักษณะการจัดการศึกษาที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชนบทนั้น ๆ จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมมาก มุ่งที่จะฝึกฝนประชาชนให้รู้จักแสวงหาข้อมูลมาใช้ประกอบการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สังคม การศึกษา การอนามัย การปกครอง และวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติตามระบอบประชาธิปไตย โครงการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ (2525:53) ซึ่งมีภาระหน้าที่จัดการศึกษาและการพัฒนาประชาชนให้เป็นผู้มีความสามารถ หรือการพัฒนาคน ได้กำหนดกรอบนโยบายในการพัฒนาชนบท โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชนบททั้งใน และนอกระบบโรงเรียน ให้เป็นคนมีคุณภาพ 4 ประการ ดังนี้

1. มีความรู้พื้นฐาน เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ตามต้องการของแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัว ตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การบำรุงสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์

3. มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองที่ดี อันเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรักห่วงใยแผ่นดินเกิด

4. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชนบท และมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาชนบทของรัฐบาล

ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการพัฒนาชนบท ให้ดำเนินไปอย่างมีเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาอย่างแจ่มชัด สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบทของคณะรัฐบาลดังนี้ (สำนักงานโครงการพิเศษ 2525:54)

1. ระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรที่มีอยู่ทุกหน่วยงานในแต่ละท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาชนบท

2. ให้ความร่วมมือ สนับสนุนหน่วยงานอื่น ๆ ในทุกลักษณะที่ดำเนินการพัฒนาชนบทตามนโยบายของรัฐบาล ภายใต้ขอบเขตของงาน และกำลังความสามารถที่มีอยู่

3. จัดให้มีโครงสร้าง และรูปแบบ ตลอดจนกระบวนการพัฒนาชนบทให้ผสมผสานกัน ตั้งแต่ระดับกระทรวงลงมาจนถึงพื้นที่เป้าหมาย

4. ใช้สถานศึกษาร่วมกับวัด หรือศาสนสถานทุกศาสนา เป็นศูนย์ดำเนินการพัฒนาชนบทของแต่ละท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในฐานะองค์กรของรัฐที่มีหน่วยงานในสังกัดเป็นโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งกระจายทุกสองหมู่บ้านต่อหนึ่งโรงเรียนในชนบททั่วประเทศ รับผิดชอบการพัฒนาชนบทมาดำเนินการตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 โดยจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาหมู่บ้าน ในลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร บริการด้านวิชาการและวิชาชีพ เป็นศูนย์กลางเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ตลอดจนคัดเลือกและพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนโดยพึ่งตนเอง ซึ่งสามารถดำเนินการประสบผลสำเร็จสามารถสนองนโยบายของรัฐบาลตลอดช่วงของแผนฯ ที่ผ่านมาได้เพียง 13,000 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด 31,435 โรงเรียน จึงสมควรที่จะขยายโครงการนี้ต่อไปอีกในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 โดยกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดที่ตั้งอยู่ในชนบททุกโรงเรียนจัดโรงเรียนและกิจกรรมการเรียนสอนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบทต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534:6)

จากรายงานการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท(กศ.พช.) และ ศึกษาจากงานวิจัยหลายฉบับพบว่า ในการดำเนินงานโครงการยังมีปัญหาบ้างบางส่วนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูไม่เข้าใจ หลักการบริหาร และบทบาทในการพัฒนาชนบทของโรงเรียนดีพอ และยังขาดความชำนาญเฉพาะทางวิชาชีพ มีเวลาน้อย
 2. ความพร้อมในการพัฒนาของโรงเรียนขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน กล่าวคือโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก
 3. ข้อยกาดเรื่องงบประมาณและขาดวัสดุอุปกรณ์ ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านวิชาชีพครบวงจร
 4. ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนส่วนใหญ่ยากจน และมีความแตกต่างกันในการรู้หนังสือ
- (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ,2535: 8)

สำหรับการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดที่เข้าโครงการ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามแผนพัฒนา

ฉบับที่ 5 (2526-2529) ในพื้นที่เป้าหมายยากจนและล้าหลัง มี 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี สตูล สงขลา และจังหวัดที่เข้าโครงการภายหลัง รัฐบาลได้กำหนดค่าใช้จ่ายพื้นที่ดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบททั่วประเทศตามแผนพัฒนาชนบท ฯ ฉบับที่ 6 มี 2 จังหวัด คือ ยะลา และ นราธิวาส สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นจังหวัดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ มาเลเซีย และติดกับทะเลทั้ง 2 ด้าน มีลักษณะเป็นคาบสมุทร ประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบ อาชีพการประมง ทำนา ทำสวนผลไม้ สวนมะพร้าว มีอุตสาหกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้า การ จักสาน และมีโรงงานขนาดใหญ่ เช่น โรงงานปลาป่น โรงงานปลากระป๋อง โรงงานยางพารา เป็นต้น ดังนั้นจึงมีประชาชนส่วนหนึ่งประกอบอาชีพรับจ้าง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยนับถือ ศาสนาอิสลาม ประมาณ ร้อยละ 80 ที่เหลือนับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ แตกต่างไปจากชาวไทยภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด เช่น การนับถือศาสนา การแต่งกาย การใช้ ภาษาพูด 2 ภาษา (ภาษาไทย และภาษายาวี) สื่อสารซึ่งกันและกัน ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษา ถิ่นจึงไม่เข้าใจภาษาราชการ ทำให้เกิดช่องว่าง และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาล มีลักษณะนิสัยและมีความเคยชินกับสภาพดั้งเดิม ไม่คิดพัฒนา ตนเอง เพราะพื้นฐานทางการศึกษาอ่านไม่ออก ร้อยละ 70 ของประชาชน พ่อแม่ไม่นิยมส่งลูก เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล นอกจากโรงเรียนปอเนาะ เพื่อเรียนและท่องบทบัญญัติในศาสนา ความเชื่อถือ ให้ความเคารพต่อผู้นำทางศาสนา เช่น โต๊ะครู โต๊ะหยี โต๊ะอิหม่าม คุณภาพชีวิตยังมี เด็กขาดสารอาหารค่อนข้างสูง ไม่นิยมไปโรงพยาบาล เมื่อเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยจะซื้อยาตามร้าน ขายยา หรืออาศัยสมุนไพร เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ติดชายแดนมาเลเซีย ปัญหาเรื่องชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเข้มแข็งมาก มีการแทรกแซงทางการเมือง มีการก่อ วินาศกรรมจับครุเรียกค่าไถ่ เรียกค่าคุ้มครอง กรรโชกทรัพย์ ทำให้ไม่ปลอดภัย และการมอง ภาพจน์ของตัวแทนของรัฐไปในทางตรงข้าม ไม่หวังดี เอาเปรียบ วางตัวเป็นนาย (กรมพัฒนา ชุมชน, กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป. : 34)

รัฐบาลพยายามสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกแขนงวิชา ทุกสังกัดโดยเฉพาะ กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม เร่งระดมพลังจัดโครงการ และกิจกรรมแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเน้นส่งเสริมความเชื่อ และปรับทัศนคติของประชาชนให้เกิด ความไว้วางใจในหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะทางการศึกษาจะ เน้นทางกิจกรรมที่ส่งเสริมให้

อ่านออก เขียนได้ เข้าศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่จัดให้มากขึ้น และ เน้นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท เพื่อสนองนโยบายของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจึงมีความเหมาะสม เพราะโดยวิธีการ และกระบวนการบริหาร ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่มุ่งสนองนโยบายการพัฒนาคน และแก้ปัญหาความยากจนของคนในชนบท และของรัฐโดยตรง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มอบหมายให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด คัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท(กศ.พช.) ที่มีผลงานและจัดกิจกรรมเป็นที่ยอมรับแก่ชุมชนในท้องถิ่น เพื่อรับรางวัลโรงเรียนดีเด่นโครงการ กศ.พช. ซึ่งจังหวัดคัดเลือกและให้รางวัลดีเด่นเพียง จังหวัดละ 1 โรงเรียนต่อปี และจากสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานและรายงานการประเมินผลโครงการของจังหวัดพบว่า การดำเนินโครงการยังมีปัญหาบ้างบางส่วน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาการบริหารโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่นในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความซับซ้อนในทุกด้านว่า โรงเรียนดีเด่นในโครงการมีกระบวนการบริหารอย่างไร และเมื่อประสบกับปัญหาอุปสรรคมีวิธีการแก้ไขอย่างไร โดยศึกษาเฉพาะปี 2536 และ 2537 จังหวัดละ 2 โรงเรียน ซึ่งผลจากวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และผู้รับผิดชอบโครงการทุกระดับเช่น หัวหน้าโครงการ ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารโรงเรียน และครูในโครงการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องนำเอาผลการดำเนินงาน รายงานผลและการประเมินผลโครงการ หรือผลจากงานวิจัยครั้งนี้ ไปปรับแผนหรือกระบวนการบริหารโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียง หรือเป็นมาจากโครงการ เป็นแนวทางที่จะเสนอแนะ ให้กับโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการที่ไม่ประสบผลสำเร็จนำไปเป็นแบบอย่างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษากิจการการบริหารโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และจังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากิจการการบริหารโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) เฉพาะโรงเรียนซึ่งจังหวัดคัดเลือกให้รับรางวัลดีเด่นเพียงจังหวัดละ 1 โรงเรียนต่อปี ในโครงการของ พ.ศ. 2536 และ 2537 เป็นรายกรณีศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน เฉพาะพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา
2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากิจการการบริหารตามแนวปฏิบัติโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดในระดับโรงเรียนเป็นรายกรณีศึกษา (Case Study) และวิเคราะห์กระบวนการบริหารโครงการในด้าน การวางแผนโครงการ (planning) การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation) และการประเมินผลโครงการ (Evaluation) และการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้
3. การศึกษาจะครอบคลุมเฉพาะกรอบงานตามแนวทางการพัฒนา ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งออกโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดองค์กรและบทบาทในการบริหารโครงการ กศ.พช. โดยเฉพาะในระดับโรงเรียน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท หมายถึง การจัดโรงเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและให้มีผลต่อการที่นักเรียนและบุคลากรในชุมชนจะสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติงาน ตลอดจนเจตคติที่ดีไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม โดยโรงเรียนจะเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้แก่นักเรียนและชุมชนในชนบทนั้น ๆ
2. การบริหารโครงการ หมายถึง การนำแผนไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ภายใต้ข้อจำกัดของเวลา และทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรให้ดำเนินการ
3. ผู้บริหารโครงการ หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เข้าโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท และได้ผ่านการฝึกอบรมรับทราบวิธีบริหารโครงการ
4. ครูผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการ และเป็นผู้ที่ได้ผ่านการอบรมวิธีดำเนินงานโครงการ กศ.พช
5. โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ที่มีผลงานและจัดกิจกรรมเป็นที่ยอมรับแก่ชุมชนในท้องถิ่น และได้รับรางวัลโรงเรียนดีเด่นของโครงการ กศ.พช. ในวันประถมศึกษาแห่งชาติ ในปี 2536 และ 2537
6. กรรมการผู้แทนจากประชาชน หมายถึง ประธานกรรมการศึกษา ผู้นำท้องถิ่น หรือ กรรมการการศึกษา ที่ได้เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ของโรงเรียน และเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน และแนวการศึกษาวิจัย และเก็บข้อมูลเป็นรายกรณีศึกษา (Case Study) เฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทประจำปี 2536 และ 2537 ซึ่งจังหวัดคัดเลือกและให้รางวัลดีเด่น เพียง

จังหวัดละ 1 โรงเรียน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา
จำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน โดย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการบริหารโครงการ
แนวทางการพัฒนาชนบทแนวใหม่ของ กชช. การบริหารโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
เขตชนบท (กศ.พช.) เพื่อกำหนดกรอบประเด็นของแนวความคิดในการวิจัย
2. สร้างเครื่องมือทดลองศึกษา และปรับปรุงเครื่องมือ
3. รวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นรายกรณีศึกษา 10 กรณีของโรงเรียนประถมศึกษาดี
เด่นของโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ที่ได้รับรางวัลดีเด่น ในปี 2536
และ 2537
4. วิเคราะห์ผล จัดรายงานกรณีศึกษาและสรุปการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็น
แนวทางพิจารณาประสิทธิภาพของโครงการและปรับโครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
นำไปเสนอแนะต่อโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการ เพื่อปรับปรุงการบริหารงานโครงการ
ต่อไป

การนำเสนอผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้จัดลำดับขั้นในการเสนอรายงานการวิจัยดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ
การวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และ
ประโยชน์ของการวิจัย

บทที่ 2 แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการและขั้นตอนในการวิจัย ประชากร การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ